

HANISKA

Dátumovo najstarší písomný doklad o Haniske je označený rokom 1232. V tejto listine sa uvádzajú hranice obce **Belža**. Ako však tvrdí historik Branislav Varsik, neskorším výskumom sa dokázalo, že ide o mladší falzifikát historickej listiny. Skutočne najstarší písomný doklad o Haniske pochádza z roku 1267, čo z časového hľadiska oproti datovaniu spomínanej falošnej listiny nie je až taký časový rozdiel. Svedčí to o skutočnosti, že Haniska je stará kultivovaná zem.

V listine z roku 1267 sa uvádza, že kráľ Štefan ml.dáva zem Haniska, ktorá sa nachádza medzi Košicami a Seňou, magistrovi Poušovi (Pows) a jeho bratovi Dominikovi. Text taktiež uvádza pôvodných majiteľov. Zem Haniska držal Izrada, jobagiona hradu Abaujvár, ktorý zomrel bez potomkov. Kráľ Štefan ml. ju teda daroval svojmu lekárovi Jánovi. Po jeho smrti ju potom kráľ Štefan ml. daroval Štefanovi, synovi Tekuša (Thekus). Tomuto ju však pre jeho nevernosť odňal a daroval spomínanému Poušovi a jeho bratovi Dominikovi. Za vlády jedného kráľa teda zem Haniska zmenila minimálne štyrikrát majiteľa.

Aby to nebolo také jednoduché, do všetkého ešte vstúpili spory o majetok. Listina z roku 1267 informuje aj o tom, že Peter so svojimi príbuznými Martinom, Drahošom (Dragus), Ambroziom a Ibrahimom, ktorí boli príbuzní spomínaného Izrada - pôvodného vlastníka, ktorý zomrel bez potomkov, protestovali proti ďalšiemu kráľovmu darovaniu zeme. Dokonca predstúpili priamo pred kráľa. Nevedno ako sa presne dohodli, či kráľ učinil nejaké ústupky, odškodnenie, alebo nie. Isté však je, že spomínaní Peter, Martin, Drahoš, Ambrozius a Ibrahim sa nakoniec prestali domáhať majetku a ten patril Poušovi a Dominikovi, ako rozhodol kráľ.

Listina z roku 1267 je zaujímavá aj z ďalšieho dôvodu. Zem sa v listinách z tohto obdobia označuje ako *tierra*. V spomínanej písomnosti je však aj termín *villa*, čím sa vyznačuje už vyvinutá dedina. To znamená, že na zemi Haniska už existovala aj obec rovnakého mena.

Ak vezmeme do úvahy všetky spomenuté fakty, potom Izrad musel držať užívateľské práva zeme od kráľa už pred tatárskym vpádom. Dediny v bezprostrednom okolí Starého hradu, ktorý sa kedysi nachádzal medzi Bežou a **Gyňovom**, predtým vlastnili priamo uhorskí králi. Títo ich potom dávali do dŕžavy novoprichádzajúcim zemanom. Dôvody mohli byť rôzne. Buď z vdáky za doterajšie služby, no skôr z dôvodu, že mali záujem, aby títo zemanovia ostali žiť v týchto častiach a zaslúžili sa tak o ich zveľadenie.

Vráťme sa ešte k listine z roku 1267. V jej texte sa opisujú aj hranice zeme Haniska. Táto na východe hraničila so zemou Teodora a Galla z

Čane a na západnej strane so zemou zemanov zo Sokolian. V tom čase teda existovali už všetky tri dediny tak ako v súčasnosti.

Veľmi zaujímavo vyzerá opis oblasti, ktorá leží južne od dnešného postavenia obce Haniska. Uvádza sa, že hranica vedie ku kamennej soche, ktorá sa nazýva modla, kde sú tri chotárne medzníky a odtiaľ pokračuje severne ku miestu, kde je sto stromov a kde sa nachádzajú tiež tri medzníky. Historik Varsik uvádza, že spomínaná kamenná modla a posvätný háj so sto stromami sú zvyšky pohanskej éry. Miesto, kde sa nachádzala socha, sa ešte aj dnes nazýva Isten domb, čiže Boží vrch.

Stačí málo poznatkov zo stredovekej kultúry, aby človek získal obraz o tom, že cirkev v danom období nebola tolerantná k pohanským modlám. Akú silu museli ľudia pripisovať týmto okultným miestam, keď prežili toľké roky? Viac o tomto mieste píšeme na internete v časti historického lexikónu pod heslom Balwankew.

Ďalšiu listinu, v ktorej sa spomína Haniska, poznáme z roku 1272. V nej opäť kráľ Štefan V. potvrdzuje svoju donáciu zeme Haniska z roku 1267.

V súpise pápežských desiatkov z rokov 1332 až 1337 sa spomína, že v Haniske bol farárom Štefan, ktorý odviedol ako desiatok jeden ferton. Tento farár slúžil v kostole zasvätenom sv. Štefanovi kráľovi, ktorý sa nachádzal v obci. Kňaz Štefan sa pripomína aj vo výpisoch z rokov 1341, 1348 a 1351.

Haniska sa od druhej polovice 13. storočia nachádzala v rukách šľachty (zemanov), ktorých sa tu vystriedalo viac. Napríklad portálny súpis z roku 1427 uvádza, že v roku 1427 mal v haniske Žigmund z Bakty 11 port a Blažej z Buzlay 6 port. Obec teda mala 17 port.

Porta je v podstate brána a keď sa zapisovali veľkosti obcí, počítali sa brány, ktoré viedli z hospodárskeho dvora na ulicu. Na jednom takomto hospodárskom sídle, mohlo žiť pokojne aj 30 ľudí. Zvyčajne sa počíta, že ich tam žilo minimálne 5. V roku 1427 teda mala Haniska minimálne 85 obyvateľov. Porálny súpis z roku 1553 udáva, že sa v obci nachádzalo 19 port, takže v tom roku tu žilo aspoň 95 obyvateľov.

Genéza názvu:

1267 - terra, villa **Enezca**

1270 - poss. **Enyzke**

1272 - terra **Enezca**

1310 - **Enizke**

1314 - villa **Enizke**

1327 - **Enizke**

1332-1337 - **Enizke, Enezke, Enisque**

1337 - villa **Enyzke, Enyske**

1341 - **Enezke**

1348 - **Enezke**
1351 - **Enyzke**
1353 - poss. **Enizke**
1406 - **Enyezke**
1426 - poss. **Enezke**
1427 - poss. **Enezke, Enizke**
1463 - **Enyzke**
1553 - **Enyzke**
1773 - slovensky: **Haniczka**, maďarsky: **Eniczke**
1808 - slovensky: **Haniska**, maďarsky: **Enyiczke**
1851 - slovensky: **Haniska**, maďarsky: **Enyiczke**
1903 - slovensky: **Haniska**
1906 - slovensky: **Haňiška**

Historik Branislav Varsik pri analýze pôvodu mena obce dospel (podobne ako niektorí iní historici pred ním) k záveru, že najstarší zachovalý názov terajšej Hanisky pochádza z výrazu Janiska, ktorý patrí k osobnému menu Ján. Názov, z ktorého sa potom odvíjali ďalšie, vznikol pomaďarčením mena zeme, ktoré jej dali pôvodní slovanskí obyvatelia. Podobná genéza názvu Haniska pochádza aj z iných okresov, kde sú obce rovnakého mena.

Opätovné poslovenčovanie obyvateľstva nastalo až v 17. storočí. Konštrukcia farárov a cirkví z roku 1746 uvádza, že v Haniske už prevládala slovenčina. Podobne charakterizuje obec aj Lexikon osád z roku 1773.

Spracované podľa údajov knihy Branislava Varsika - Osídlenie Košickej kotliny.